

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ

Д.В. НАГЕРНЮК

Проаналізовано розвиток виробництва дизельного біопалива в Україні та його перспективи

Глобальний вплив на розвиток суспільства завжди справляли паливо й енергія. Нині домінуючою світовою тенденцією в галузі енергетики є підвищення вартості природних нафтопродуктів, вугілля, газу. Тому, останнім часом, у всьому світі зростає використання альтернативних джерел енергії, основним з яких є біопаливо, що виробляється з ріпаку.

В Україні також є актуальною проблема забезпечення сільськогосподарських товаровиробників паливом. Для гарантованого забезпечення проведення сільськогосподарських робіт в агропромисловому комплексі за технологічними нормами щороку необхідно близько 1870 тис. тонн дизельного палива і 620 тис. тонн бензину. Для виробництва такої кількості пального використовується майже 4,5 млн. тонн нафти, що переважно імпортується [1]. Постійне зростання її вартості призводить до підвищення вартості нафтопродуктів, а отже і собівартості сільськогосподарської продукції. Тому, задоволення потреб сільськогосподарського виробництва за рахунок лише нафтопродуктів є мало перспективним. Доцільнішим є перехід до забезпечення сільськогосподарських товаровиробників біопаливом, що виробляється з ріпаку. На користь цього варіанту свідчить досвід країн ЄС, які до 2010 року використання біопалива планують довести до 10%. Незважаючи на те, що й досі собівартість виробництва звичайного дизелю чи бензину коштує дешевше за свої біоаналоги. Така популярність зумовлюється в першу чергу тим, що країни ЄС, претендуючи на світове лідерство, ще багато років тому зрозуміли свою енергетичну слабину. Тому, сьогодні в країнах ЄС дотується виробництво біопалива. Державні дотації поставили виробництво біопалива на комерційну основу, і зараз, за допомогою вигідних пропозицій і фермерам – ріпаководам, і виробникам біопалива, намагаються створити самодостатній внутрішній європейський енергетичний ринок [4]. Також, в Сполучених Штатах Америки, починаючи з 2010 року, планується обов'язково додавати до автомобільного бензину домішки етилового спирту, а вже в 2012 році прогнозується виробляти 20 млн. тонн рідкого біопалива, в тому числі й на експорт.

Проблеми виробництва біопалива розглядаються в працях багатьох науковців, зокрема Мельничук Д.О., Тетцлафф К.Х., Дубровін В.О., Митченко О.О. та інших. Проте незважаючи на велику кількість публікацій питання виробництва біопалива не втрачають своєї актуальності, особливо в умовах підвищення цін на нафту та газ.

Методика досліджень. Дослідження проводилися з використанням

абстрактно логічного, емпіричного та монографічного методів, що дозволило виявити сучасний стан та перспективи виробництва біопалива в Україні.

Результати досліджень. Сьогодні в Україні сільськогосподарські підприємства, які не дочекались державної підтримки у забезпеченні пально-мастильними матеріалами, також почали переробляти ріпак на біопаливо.

Нині є досить популярними малопотужні біодизельні установки на рівні локальних господарств. Наприклад, в СТОВ «Нива», що в селі Остапівка Лубенського району Полтавської області, використовують Польську установку для переробки ріпаку на біопаливо. Потужність даної установки становить 1200 літрів дизельного біопалива на добу. Вартість такого обладнання для переробки ріпаку на біопаливо становить 120 тис. ум. од. Для того щоб окупити дану установку необхідно переробити тисячу тонн ріпаку. Собівартість такого дизельного біопалива становить 2,5 – 2,7 грн/л виходячи з вартості ріпаку 800 грн/т, тобто на гривню дешевше солярки. У собівартості враховують також вартість шроту, який іде на годівлю тварин, і гліцерину. При відсутності покупців на гліцерин його можна використовувати як котельне паливо. В Польщі та Чехії фермери вносять гліцерин в ґрунт як добриво (там високий вміст калію і деяких інших мікроелементів) [2].

В селищі Саврань Одеської області також ввели в експлуатацію невеликий завод по виробництву дизельного біопалива. Його технологічна лінія забезпечує виробництво 7 тис. тонн дизельного біопалива в рік. Дане устаткування, придбане у Дніпропетровського заводу «Біодизель», виробляє 20 тонн продукції в зміну, і обслуговується 10 працівниками [4].

Нині в Україні дизельне біопаливо можна виготовляти лише для власних потреб. Продавати можна буде лише після розробки державними установами технічних умов виробництва, на підставі яких підприємство-виробник зможе одержати відповідне ліцензування. Нажаль держава й аграрне відомство уже який рік поспіль наполегливо пропагують ідею біологічного палива, але так і не спромоглися розробити технічні умови виробництва цього стратегічного для України продукту [2].

Наприкінці грудня 2006 уряд затвердив Програму розвитку виробництва дизельного біопалива на період до 2010 року. Програмою передбачається до 2010 року збільшити посіви ріпаку до 2,2 млн. га, а його виробництво – до 5,5 млн. тонн. Переробка 75% отриманого врожаю на біопаливо дасть змогу вирішити проблему стабільного постачання енергоресурсів аграрному сектору економіки за рахунок власного відновлювального джерела, що є більш екологічно безпечним для навколишнього природного середовища, ніж традиційне дизпаливо [1].

Виконання програми у повному обсязі забезпечить щорічне виробництво дизельного біопалива в межах близько 623 тис. тонн на рік, що дозволить зменшити імпорт нафти до 1,88 млн. тонн та відповідно скоротити витрати валютних ресурсів (на обсяг близько 40,4 млрд. гривень з розрахунку орієнтовної ціни нафти 2100 – 2200 грн/т). При цьому додаткові надходження до державного бюджету у вигляді сплати ПДВ при реалізації 623 тис. тонн дизельного біопалива, а також з урахування інших податків до державного та

місцевого бюджетів, складатимуть близько 0,53 млрд. гривень (з орієнтовного розрахунку ціни дизельного біопалива до 3250 – 3350 грн./т).

Дана програма має забезпечити:

- створення зон концентрованого вирощування ріпаку з використанням сучасних технологій; гарантований збут сільськогосподарськими товаровиробниками ріпаку, необхідного для виробництва дизельного біопалива;
- створення системи державних стандартів у сфері виробництва та використання альтернативних видів палива; використання у сфері виробництва та споживання дизельного біопалива економічних важелів і стимулів згідно із законодавством;
- сприяння будівництву заводів, які вироблятимуть дизельне біопаливо;
- удосконалення структури земель сільськогосподарського призначення, зокрема: оптимізація площ сільськогосподарських угідь, зайнятих під ріпаком, запровадження ґрунтозахисної системи землеробства; дотримання науково обґрунтованої сівозміни; виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони навколишнього природного середовища та дотримання вимог, передбачених Кіотським протоколом до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату; забезпечення створення двигунів внутрішнього згорання нового покоління для використання дизельного біопалива, а також створення технічних та економічних умов користувачам для масового переобладнання (адаптація) наявних двигунів внутрішнього згорання для використання дизельного біопалива.

Для того щоб досягти потенційних обсягів виробництва біопалива (задекларованих в програмі), треба побудувати до 2010 року не менш як 20 біопаливних заводів продуктивністю від 5 тис. до 100 тис. тонн переробки ріпаку, загальною потужністю не менше 623 тис. тонн біопалива. Витрати на виробництво однієї тонни метилового ефіру становитимуть 3020 – 3900 грн/т (в залежності від врожайності ріпаку, попиту на ріпакове насіння на ринку та застосованих технологій його переробки). Крім того, вироблятимуться супутні продукти – до 1,8 тонн шроту та 0,05 тонн гліцерину загальною вартістю до 1260 гривень. Загальний обсяг фінансування програми становить 12137550 тис. грн, в тому числі за рахунок Державного бюджету – 1035510 тис. грн [1]. Поки що державна фінансова підтримка обмежується видачею грошей на проектування та планування заводів, будуватимуть біопаливні заводи вже інвестори.

Для стимулювання вирощування ріпаку передбачається забезпечення щорічної державної фінансової підтримки шляхом дотування сільськогосподарських товаровиробників усіх форм власності та господарювання, що вирощують ріпак для виробництва дизельного біопалива. У 2006 році виплачувалося дотування у обсязі – 65 гривень на гектар посівів ріпаку, а у 2007 – 2010 роках планується його підвищення до 100 гривень на гектар посівів ріпаку. Крім того, передбачається щорічно спрямувати на селекцію у галузі рослинництва близько 90 млн. гривень, в тому числі на розвиток галузі ріпаківництва – 10 млн. грн [3].

В країнах ЄС для стимулювання виробництва біопалива застосовуються

також податкові пільги, у тому числі нульова ставка акцизного збору для дизельного біопалива у чистому вигляді та знижена ставка для його суміщених видів.

Окрім, даної програми в березні 2006 року урядом прийнята «Енергетична стратегія України на період до 2030 року». Згідно стратегії, пріоритет в розвитку енергетики надається атомним електростанціям. До 2030 року буде збудовано 11 нових атомних енергоблоків, а загальне використання такої енергії складатиме 23% (проти теперішніх 16%) від всіх енергетичних потреб. Частка альтернативної енергетики з біомаси, біогазу, торфу тощо становитиме 5,55%. При тому, що в 2005 році така частка складала 5,48%. Тобто за 25 років динаміка росту складатиме 0,7% [4].

Проте Україна, проголосивши свій політичний вибір щодо вступу до ЄС, повинна виробляти та споживати у 2010 році не менше 520 тис. тонн усіх видів біопалива. Це виходячи з прийнятих норм та загальних обсягів споживання палива [1].

Відтак, згадувана вище програма розвитку біопалива і енергетична стратегія України мають зовсім різні і суперечливі напрямки. Ще й досі в Україні не вироблено жодного літра дизельного палива з біологічної сировини у рамках державних програм.

Висновок. Тому, за таких умов Україна не повинна залишатися осторонь надзвичайно перспективного напрямку забезпечення себе власними енергоносіями (біопаливом). Ми маємо чудові можливості вирощувати ріпак та інші енергетичні польові культури в такій кількості, яка потрібна для повного забезпечення країни біопаливом. За умови доведення врожайності ріпака до рівня європейських країн та збільшення його виробництва до рівня 5,5 млн. тонн, практично 100% господарств України зможуть використовувати замість традиційного палива біопаливо або суміш біопалива та нафтового дизпалива, а щорічний економічний ефект в цілому по державі складатиме близько 200 млн грн.

Використані літературні джерела

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.2006р. №1774 «Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива»
2. Коротич П. «Самогон» для залізних коней // Пропозиція. – 2006. – №6. – С. 17-19.
3. Макаренко В. У пошуках дешевого палива // Пропозиція. – 2006. – №6. – С.50-52.
4. Набоков В. Який вік енергетичної зрілості // АгроПерспектива. – 2007. – №2. – С. 24-27.

Проведен анализ развития производства дизельного биотоплива в Украине та его перспективы

Development of manufacture bio fuel in Ukraine and his prospects is analysed